

Coronapandemin, arbetsinkomsterna och välfärdssystemets skyddsgrad

Befolkningens inkomstutveckling under 2020

IFAU 2022-03-16

Adrian Adermon, Lisa Laun, Patrik Lind
Martin Olsson, Jan Sauermann, Anna Sjögren

Introduktion

- Coronapandemin har påverkat samhället i stort och enskilda individer och företag
  - BNP↓7,6% Q2 2020, 42 000 varsel mars 2020, arbetslöshet 9,8% juni 2020
- Påverkan av smittspridningen i sig men också av den ekonomiska tillbakagången till följd av smittskyddsåtgärder och ändrade beteenden
- Det befintliga välfärdssystemet är avsett att skydda enskilda
- Välfärdssystemet har anpassats för att mildra de ekonomiska konsekvenserna för enskilda och minska smittspridningen

Fyra huvudfrågor

1. Hur påverkades befolkningens inkomster av coronapandemin?
2. Vilken betydelse hade coronaåtgärderna?
3. Hur påverkades inkomsterna för olika befolkningsgrupper?
4. Hur skiljer sig den direkta och indirekta påverkan av pandemin?

Tidigare litteratur: Sverige

- Inkomstjämligheten ökade med 2,5–4,6% (Angelov & Waldenström 2021)
  - Kvinnor och anställda i privat sektor hårdast drabbade
  - Ökningen hade varit 2–3 gånger större utan korttidspermitteringar och omställningsstöd
- Högre arbetslöshet hos unga och utrikes födda (Campa m.fl. 2021, Eliason 2021)
  - Ingen stor skillnad mellan könen
  - Större ökning för småbarnsföräldrar (Sjögren m.fl. 2021)
- Färre vakanser, särskilt besöksnäring, kultur, handel (Hensvik m.fl. 2021)
  - Minskad sökaktivitet
  - Sökaktivitet riktad mot mindre drabbade branscher

Tidigare litteratur: andra länder

- Kvinnor drabbades hårdare i många länder (Adams-Prassl m.fl. 2020; Dang & Nguyen 2021)
- Stödåtgärder dämpade inkomstfallen med:
  - Hälften i EU (Almeida m.fl. 2021) → ”skyddsgrad”
  - Två tredjedelar i Storbritannien (Brewer & Tasseva 2021)
    - Befintliga system hade en större skyddande effekt än coronaåtgärderna
- Välfärdssystemen minskade inkomstfallet i Tyskland (Bruckmeister m.fl. 2021)
  - Inkomstfallet utan policy regressivt
  - Coronaåtgärder (främst barnbonus) hade kraftigt progressiv effekt

Datakällor

- Data från Stockholms universitets covid-19 program
- LISA-databasen (SCB) 2016–2019, hälsodata från Socialstyrelsen
- Månatliga inkomstuppgifter 2016–2020
  - Arbetsinkomster från AGI individ (2019–2020)
  - Arbetslöshetsförmåner från IAF (a-kassa) och FK (aktivitetsstöd)
  - Sjukförmåner från Försäkringskassan
  - Föräldraförmåner från Försäkringskassan
  - Bस्थ्यghetsförmåner från Socialstyrelsen (ek. bistånd) och FK (bostadsbidrag)
- Korttidsarbete från Tillväxtverket, sjuklön från AGI företag och FK
- Smittspridning covid-19 SmiNet Folkhälsomyndigheten, patientregister, FK

Fem övergripande inkomstkällor

1. Arbetsinkomster

- Ersättning för arbete, sjuklön, korttidsarbete

2. Arbetslöshetsförmåner

- A-kassa, aktivitetsstöd (inkl utvecklings- och etableringsersättning)

3. Sjukförmåner

- Sjukpenning, smittbärrapenning, riskgrupps- och karensavdragsersättning

4. Föräldraförmåner

- Föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning

5. Bastrygghetsförmåner

- Ekonomiskt bistånd, bostadsbidrag

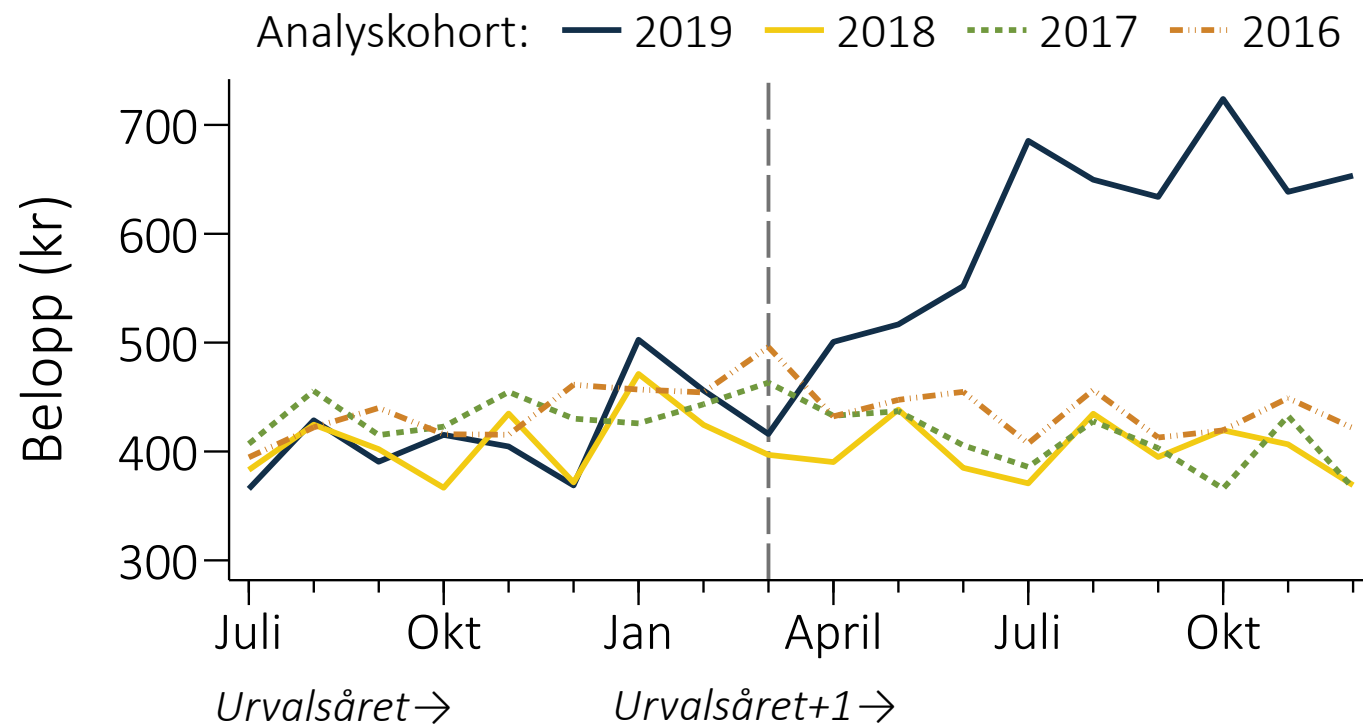
Totalinkomst och avgränsningar

- Totalinkomst = summan av inkomstkällorna
- Omfattar inte alla inkomster, men de *centrala* välfärdssystemen
  - Ej sjuk- och aktivitetsersättning, pension, bostadstillägg för pensionärer, arbetsskadeersättning, barnbidrag, flerbarnstillägg, studieförmåner
  - Ej graviditetspenning men har analyserat separat – mycket liten påverkan
  - Företagarinkomster endast med i känslighetsanalys – slutsatserna håller
- Tar ej hänsyn till beskattning
  - Några inkomster är skattebefriade, vi summerar inkomsterna som de är

Metod: DiD-modell med månadsdata

Genomsnittlig arbetslöshetsförmån

- Befolkningen 20–64 år
- ”Corona-kohorten” 2019 drabbas av pandemin i mars urvalsåret+1
- Studerar effekter under 2020

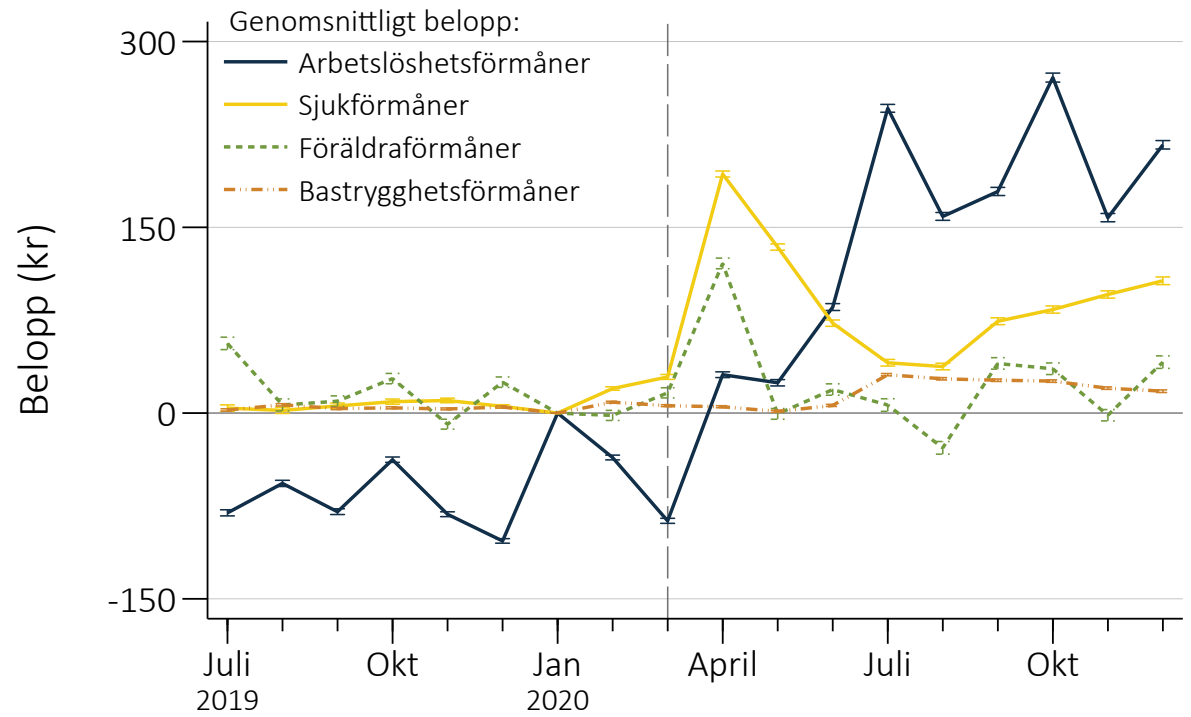
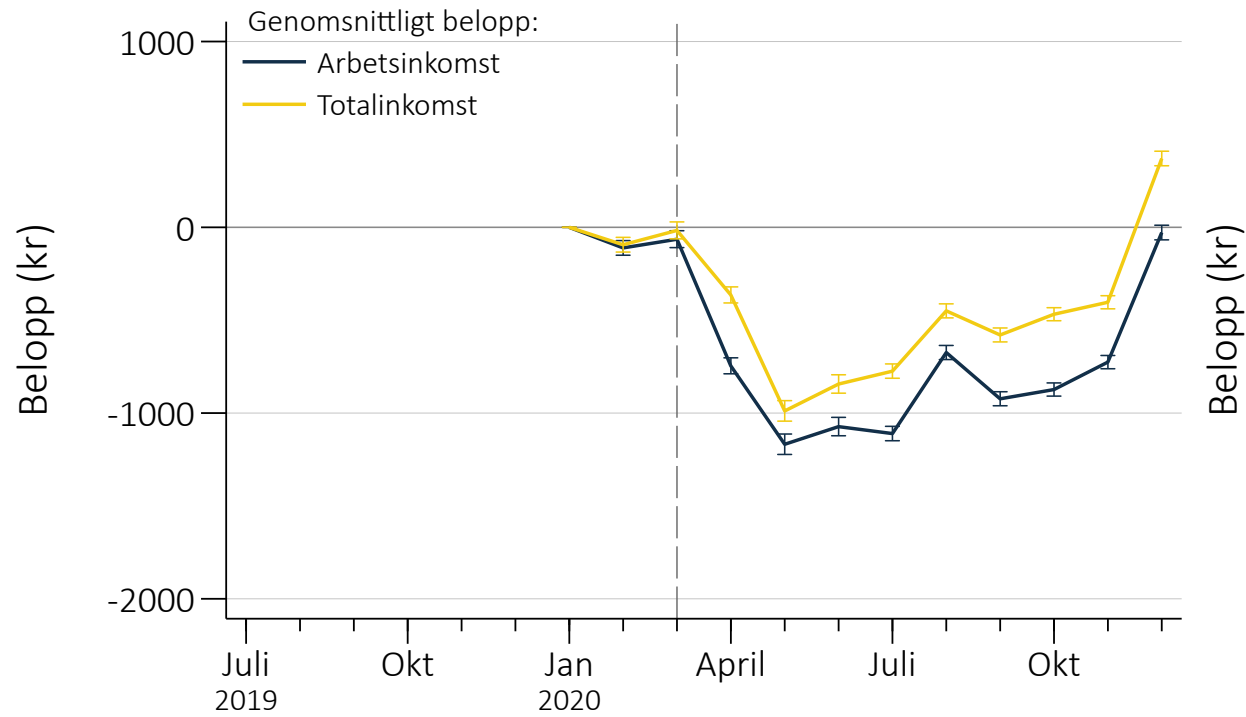
1. Hur påverkades befolkningens
inkomster av coronapandemin?

Coronapandemin minskade befolkningens inkomster

Genomsnittlig coronaeffekt på månatliga inkomster under mars–december 2020

	Arbets- inkomster (1)	Arbetslöshets- förmåner (2)	Sjuk- förmåner (3)	Föräldra- förmåner (4)	Bastrygghets- förmåner (5)	Total- inkomster (6)
Panel A. Procentandel av befolkningen med positiva inkomster från inkomstkällan						
Coronaeffekt	-0,83	1,02	5,22	-0,04	0,21	0,03
Förändring (%)	-1,1	25,6	145,7	-0,5	4,6	0,0
Panel B. Genomsnittligt belopp i kronor för befolkningen som helhet						
Coronaeffekt	-683,0	188,2	79,7	10,6	12,5	-404,3
Förändring (%)	-2,7	45,3	17,4	1,8	5,7	-1,5
Skyddsgrad (%)		27,5	11,7	1,6	1,8	Totalt: 42,6

Återhämtning mot slutet av 2020

1. Hur påverkades befolkningens inkomster av coronapandemin?

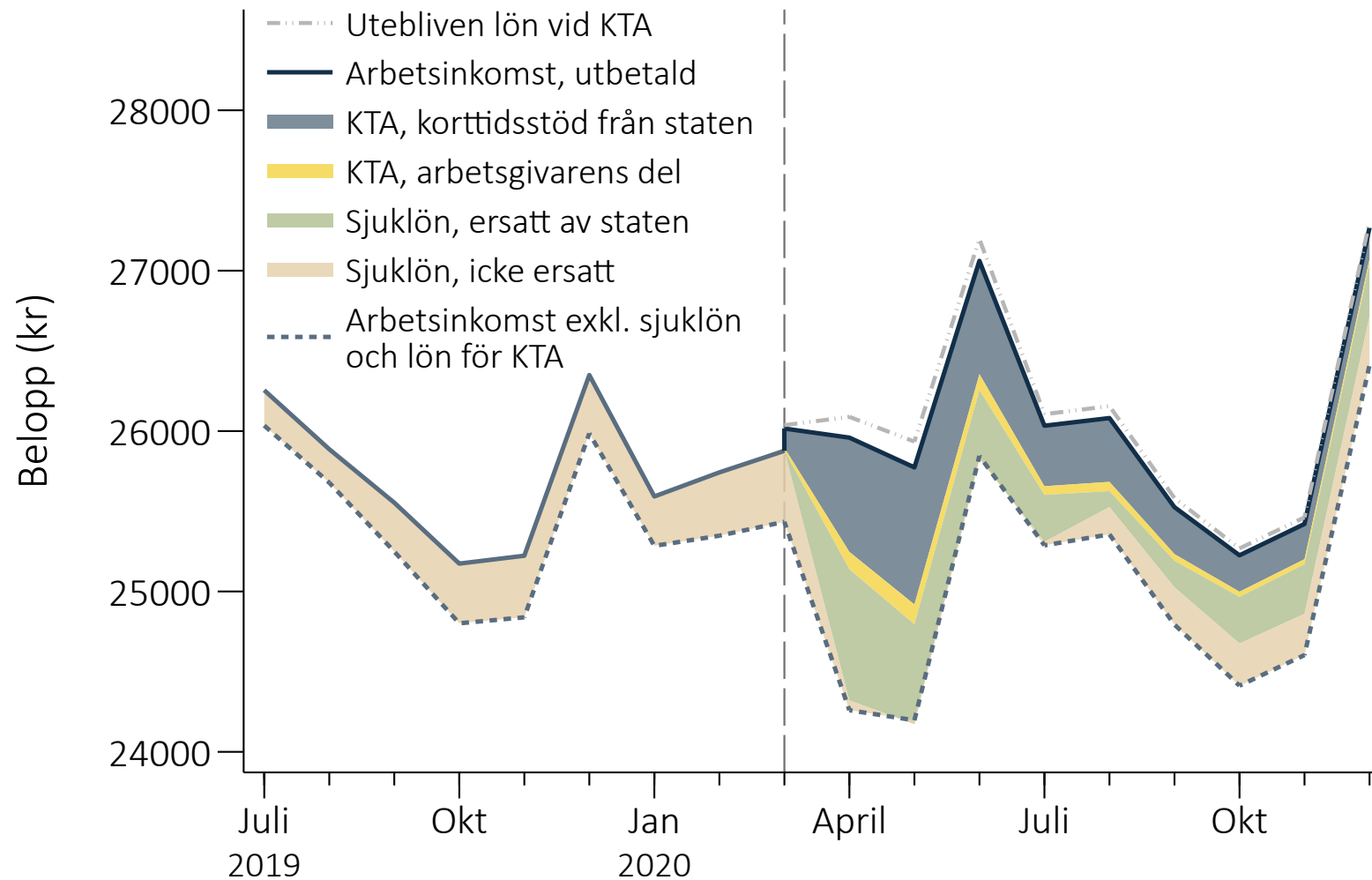
- Arbetsinkomsterna minskade med 700 kr/mån (2,7%) under 2020
  - Snabb minskning under våren, återhämtning under sommaren och hösten
- *Välfärdssystemets skyddsgrad* var 43%
  - Inkomstökningen från välfärdssystemet i procent av arbetsinkomstbortfallet
- Totalinkomsterna minskade därför med 400 kr/mån (1,5%)
- Störst skydd från arbetslöshetsförmåner (28%) och sjukförmåner (12%), begränsat skydd från föräldra- och bastrygghetsförmåner (2% vardera)

2. Vilken betydelse hade coronaåtgärderna?

Korttidsarbete och ersatta sjuklönekostnader

- Vi studerar stöd via välfärdssystemet, men företagsstöd var centrala
  - Vissa företagsstöd direkt relaterade till arbetstagare
- Utbetalda arbetsinkomster innehåller även lön för *ej utfört* arbete
  - Sjuklön 14 dagar: ersattes av staten april–juli, kompensation från aug
  - Korttidsarbete (20–80 %) infördes mars 2020, kostnaden delades mellan individen, företaget och staten – staten stod för 75%
- Hur stor del av de utbetalda arbetsinkomsterna utgjordes av lön för korttidsarbete och sjuklön?

Lön för korttidsarbete och sjuklön stor del av arbetsinkomsterna

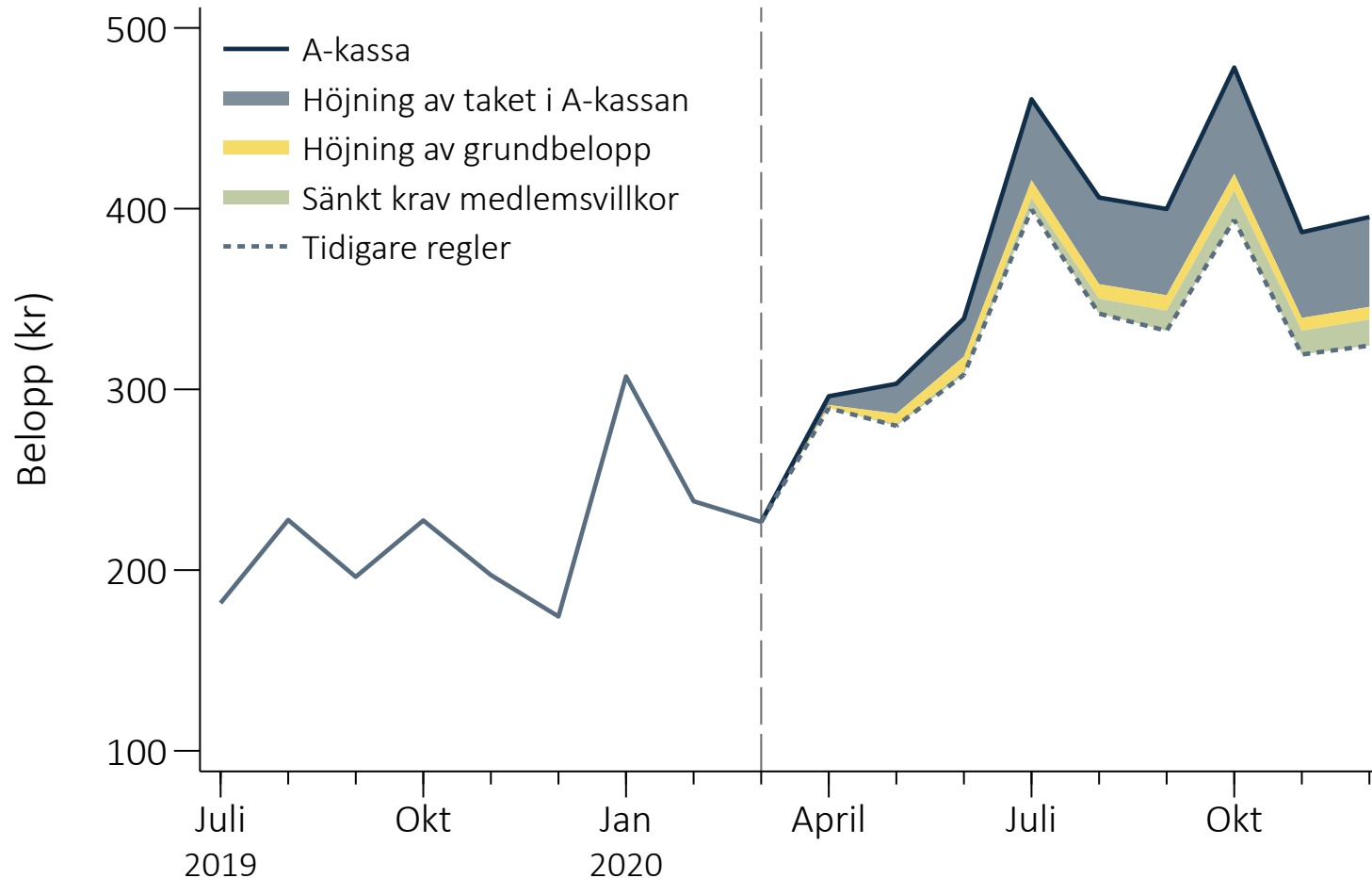
Stort skydd från korttidsarbete och sjuklön

- Arbetsinkomsterna utan lön för korttidsarbete och sjuklön minskade *dubbelt så mycket* som utbetalda arbetsinkomster (5,4%)
- Lön för korttidsarbete stod för 2/3 av skillnaden, sjuklön för 1/3
- Statligt stöd för korttidsarbete och sjuklön 2,5 gånger högre än utgiftsökningarna inom välfärdssystemet
  - Välfärdssystemet 290 kr/mån, korttidsstöd 410 kr/mån, sjuklön 335 kr/mån
  - Ersättningen för sjuklön var högre än kostnadsökningen

Coronaåtgärder inom a-kassan och aktivitetsstödet 2020

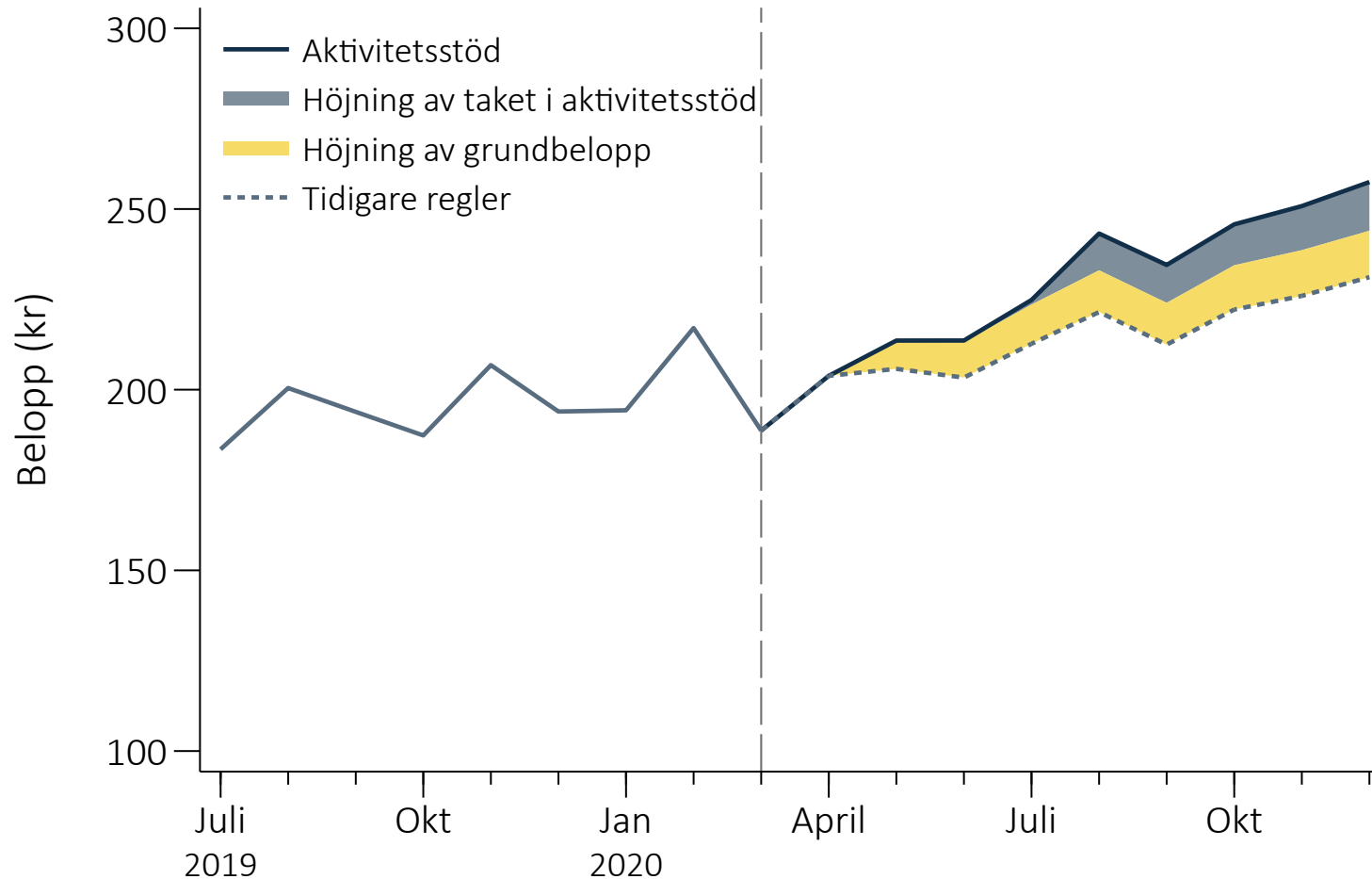
- Ökad tillgänglighet till inkomstrelaterad ersättning genom förändrade medlems- och arbetsvillkor
  - Medlemsvillkor: 1 månad räknas som 4 (mars), 12 → 3 mån
  - Arbetsvillkor: Färre antal arbetstimmar (mars) – *analyserar ej*
- Höjt grundbelopp
  - Grundbelopp 365 → 510 kr/dag, golv för deltid 0 → 255 kr/dag (13/4)
- Höjt tak i den inkomstrelaterade ersättningen
  - 910 → 1200 kr dag 1–100 (13/4), 760 → 1000 kr efter dag 100 (29/6)
- Slopas karensvillkor
  - 6 → 0 dagar (30/3)

Coronaåtgärder stod för 1/3 av skyddet inom a-kassan

- Coronaåtgärder 1/3 av skyddet, tidigare regler 2/3
- Takhöjningen viktigast
- Analyserar karens separat, bidrar ungefär som grundbelopp/medlemsvillkor

Höjt grundbelopp viktigt inom aktivitetsstödet

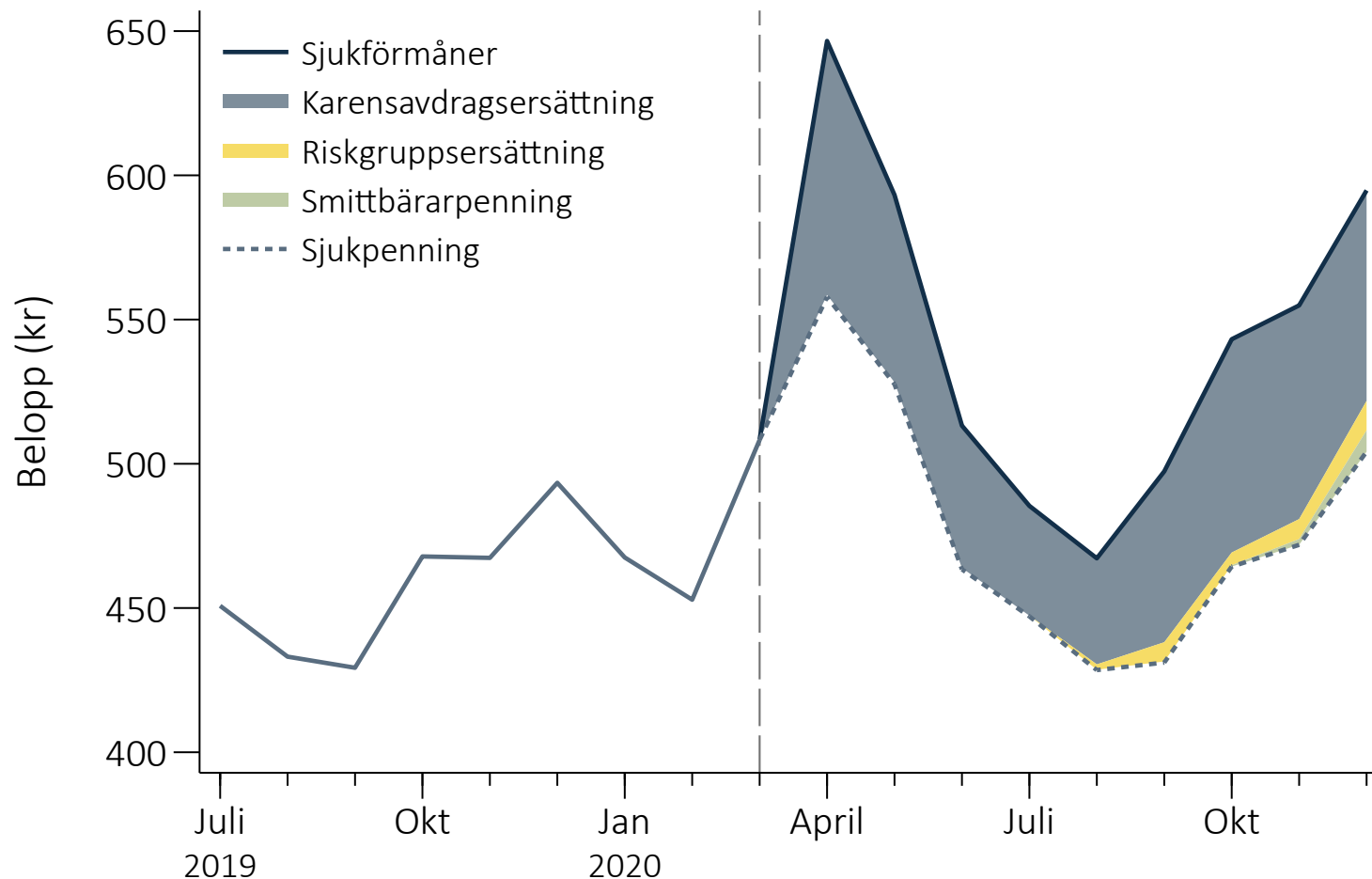

- Aktivitetsstöd 1/3, a-kassa 2/3
- Coronaåtgärder samma andel
- Höjt grundbelopp viktigt

Coronaåtgärder inom sjukförsäkringen 2020

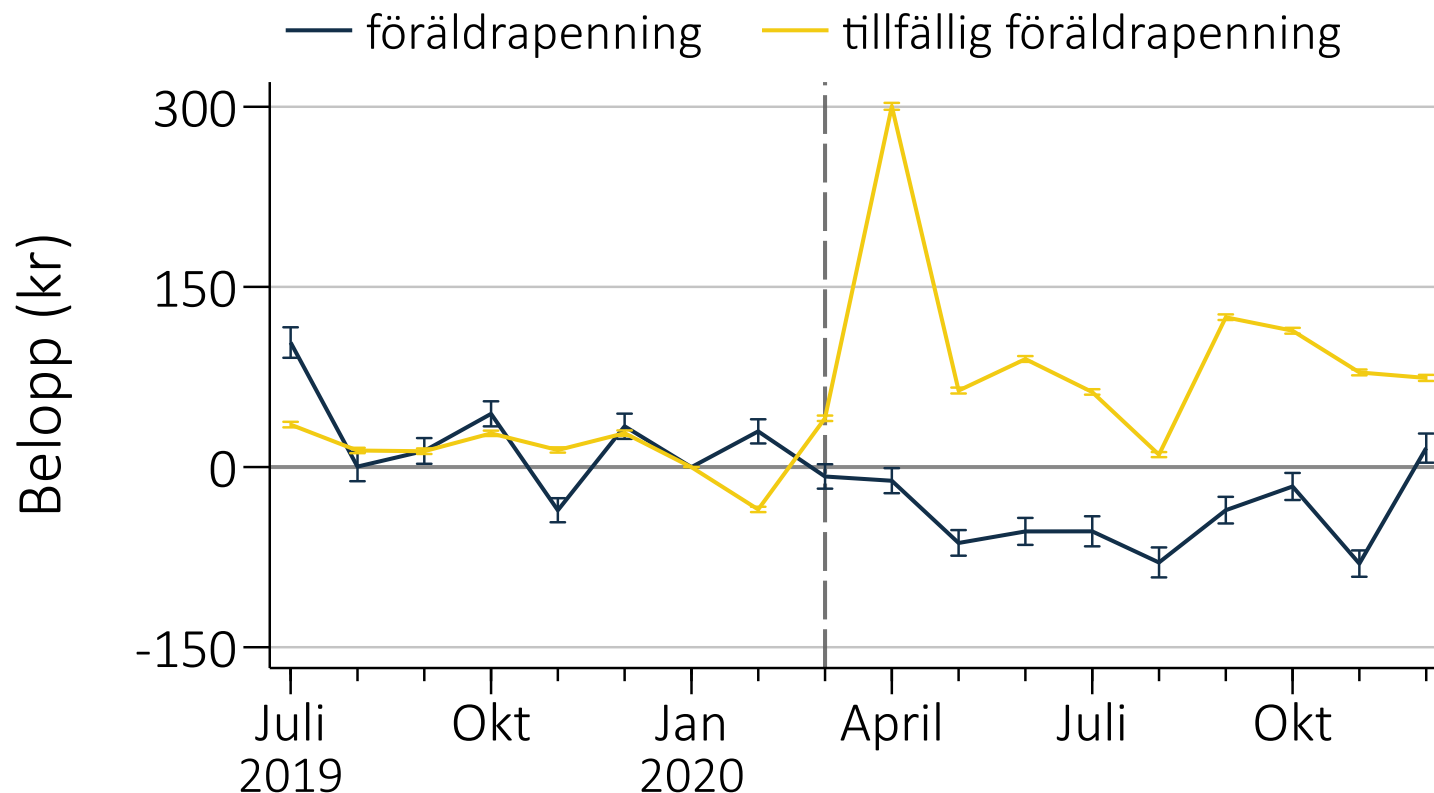
- I huvudsak nya förmåner:
  - *Karensavdragsersättning* 700 kr (11/3) → 804 kr (1/6)
  - *Riskgruppsersättning* 804 kr/dag (infört 24/8, gäller retroaktivt från 1/7)
- *Smittbärappenning* fanns men var obefintlig
  - Covid-19 klassades som allmänfarlig sjukdom 1/2, kategoriserar som coronaåtgärd
- Inga ekonomiska förändringar av sjukpenningen
  - Läkartygsfri tid, prövning vid dag 180 (analyserar ej)

Karensavdragsersättningen betydde mycket inom sjukförsäkringen

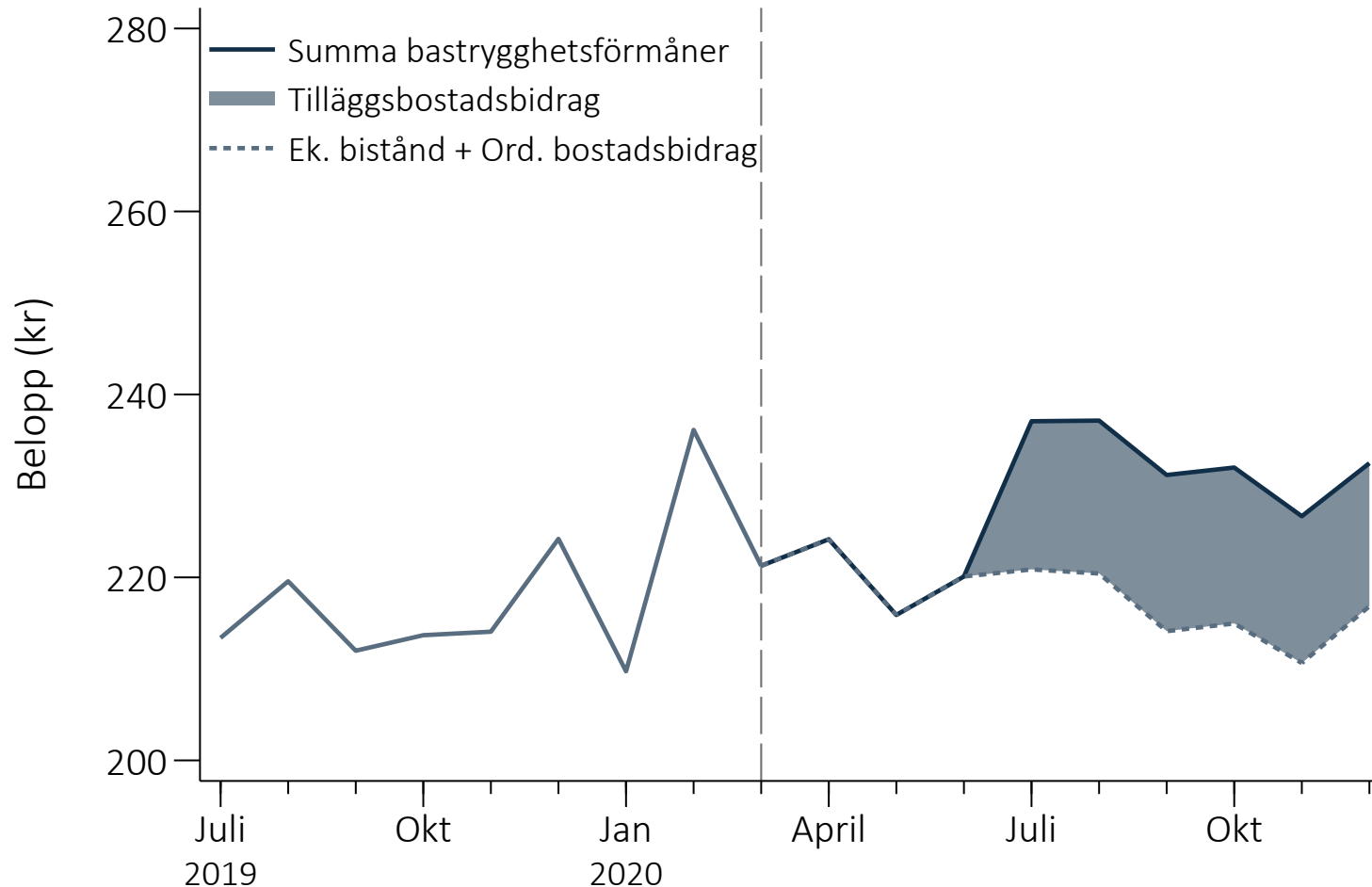
- Coronaåtgärder 80%, sjukpenning 20%
- Karensavdragsersättning 70%
- 5% per månad fick karensavdragsersättning

Föräldrapenning minskade till förmån för tillfällig föräldrapenning

- Inga coronaåtgärder
- Föräldrapenning minskar, tillfällig föräldrapenning ökar → Tar ut varandra
- Gravitetetspenning analyseras separat, ökar marginellt

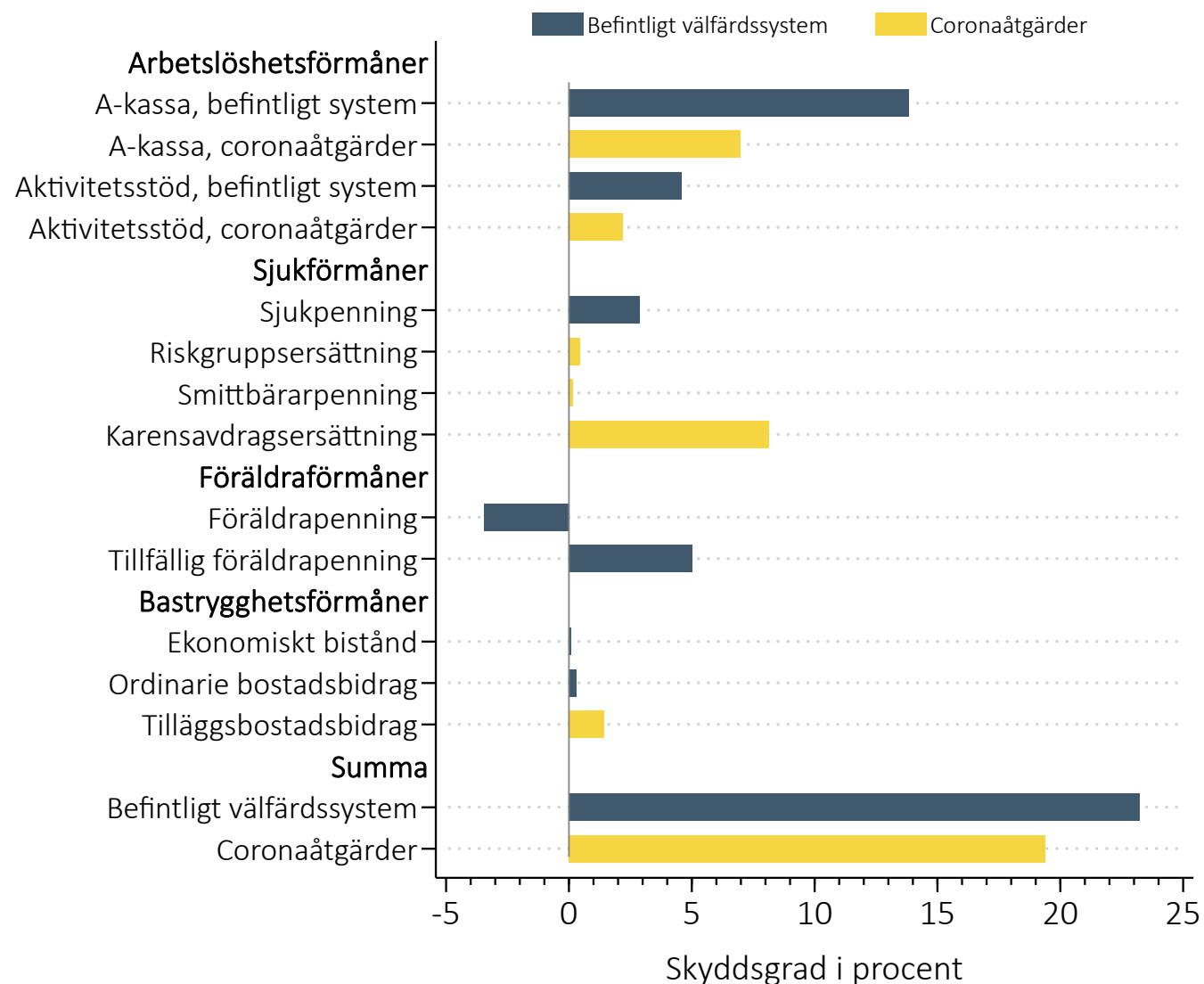
Tilläggsbostadsbidraget viktigt tillskott inom bastrygghetsförmånerna

- Tillfälligt tilläggsbostadsbidrag för barnfamiljer +25% (1/7)
- Ingen ökad användning – pga andra system täcker upp?
- Tilläggsbidraget viktigt tillskott för berörda grupper

2. Vilken betydelse hade coronaåtgärderna?

- Skyddsgrad befintligt system 23%, coronaåtgärder 19%
- Befintligt system och coronaåtgärder inom arbetslöshetsförmånerna viktiga
- Karensavdragsersättningen betydande (9%)

3. Hur påverkades inkomsterna för olika befolkningsgrupper?

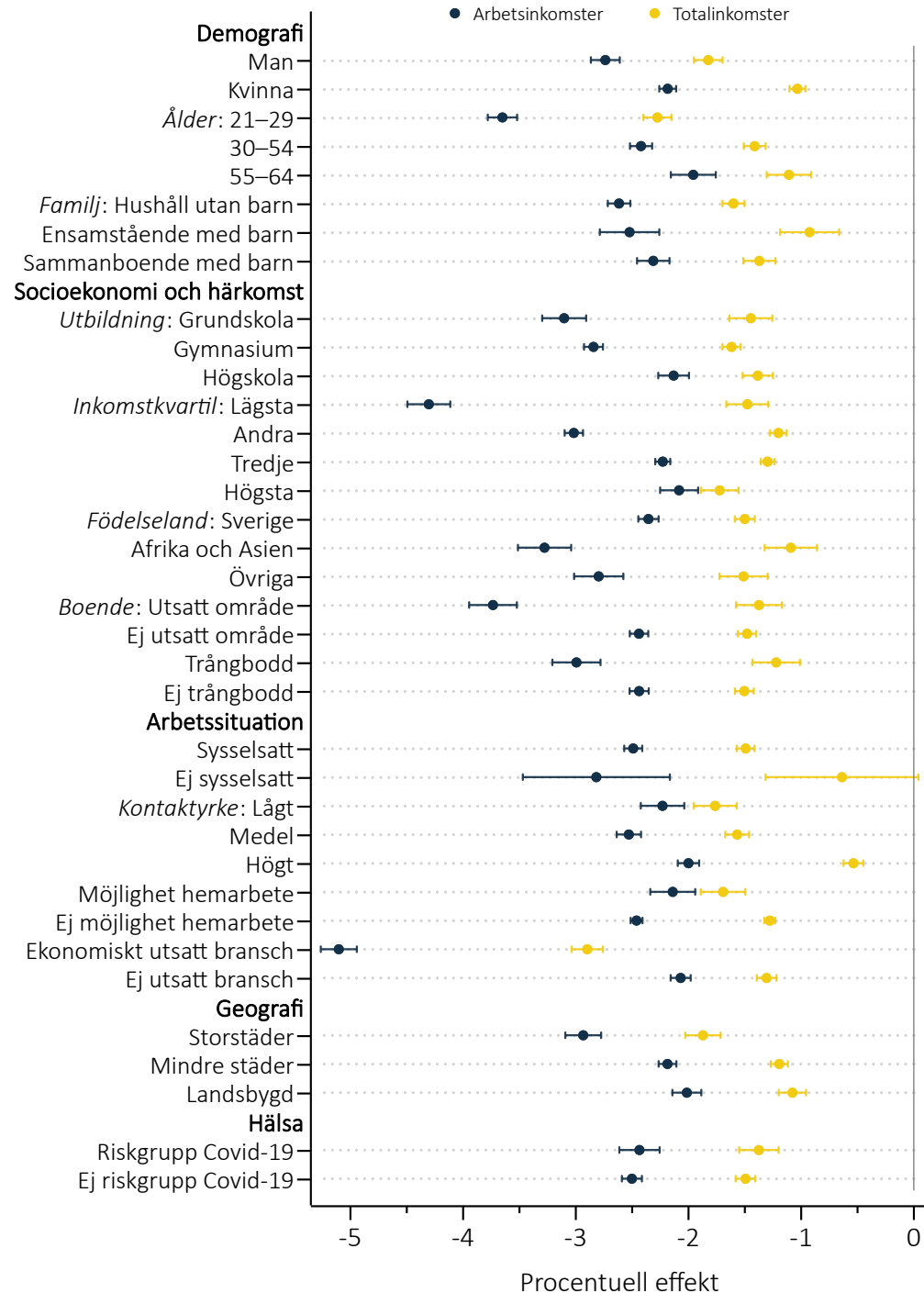

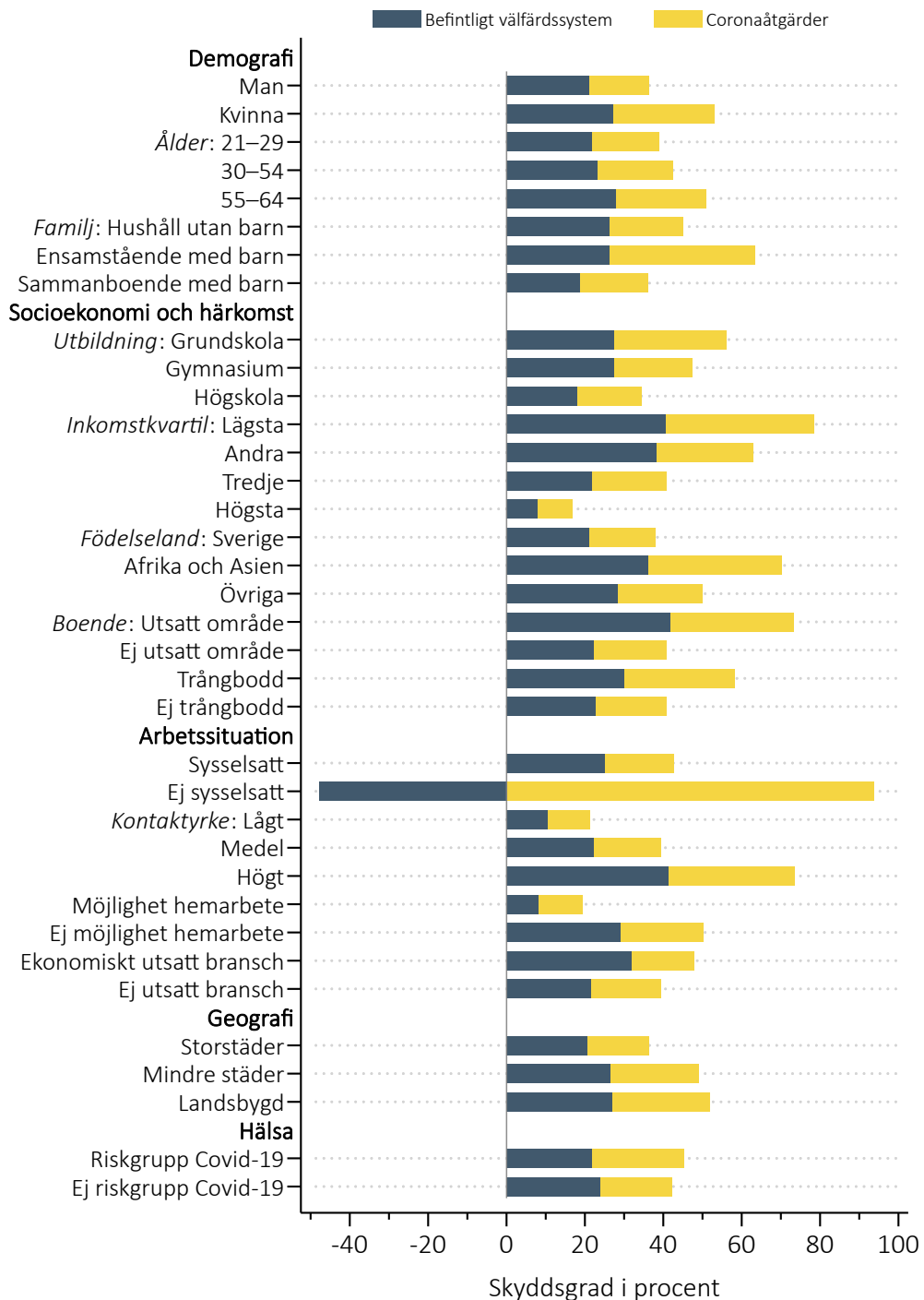
Andel med inkomster från olika inkomstkällor

- Minskning av andel med arbetsinkomster och ökning av andel med arbetslöshetsförmåner motsvarar ungefär varandra
- Störst påverkan för svagare grupper: unga, låginkomsttagare, utrikes födda, i utsatta områden och i utsatta branscher
- Andel med sjukförmåner ökade avsevärt, mest för kontaktyrken, barnfamiljer, medelinkomsttagare och dem utan möjlighet till hemarbete

Arbets- och totalinkomster

- Arbetsinkomsterna minskade mest för unga, låginkomsttagare, utrikes födda, boende i utsatta områden, anställda i utsatta branscher
- Välfärdssystemet kompenserade och jämnade ut skillnaderna mellan grupper
- Likartad minskning i totalinkomster, dock högre för unga och anställda i utsatta branscher
- Studiemedel saknas, mildrar kanske förlusten för unga

Samlad skyddsgrad från befintligt system och coronaåtgärder

- Högst skyddsgrad för svagare grupper, arbetslöshetsförmånerna centrala
- Högre skydd från coronaåtgärder för ensamstående föräldrar och ej sysselsatta: tilläggsbostadsbidrag+arbetslöshetsförmåner
- Anställda i kontaktyrken skyddades av karensavdragsersättningen

3. Hur påverkades inkomsterna för olika befolkningsgrupper?

- Större påverkan på arbetsinkomster för svagare grupper
- Välfärdssystemet jämnade ut skillnaderna
- Unga och anställda i ekonomiskt utsatta branscher förlorade mest

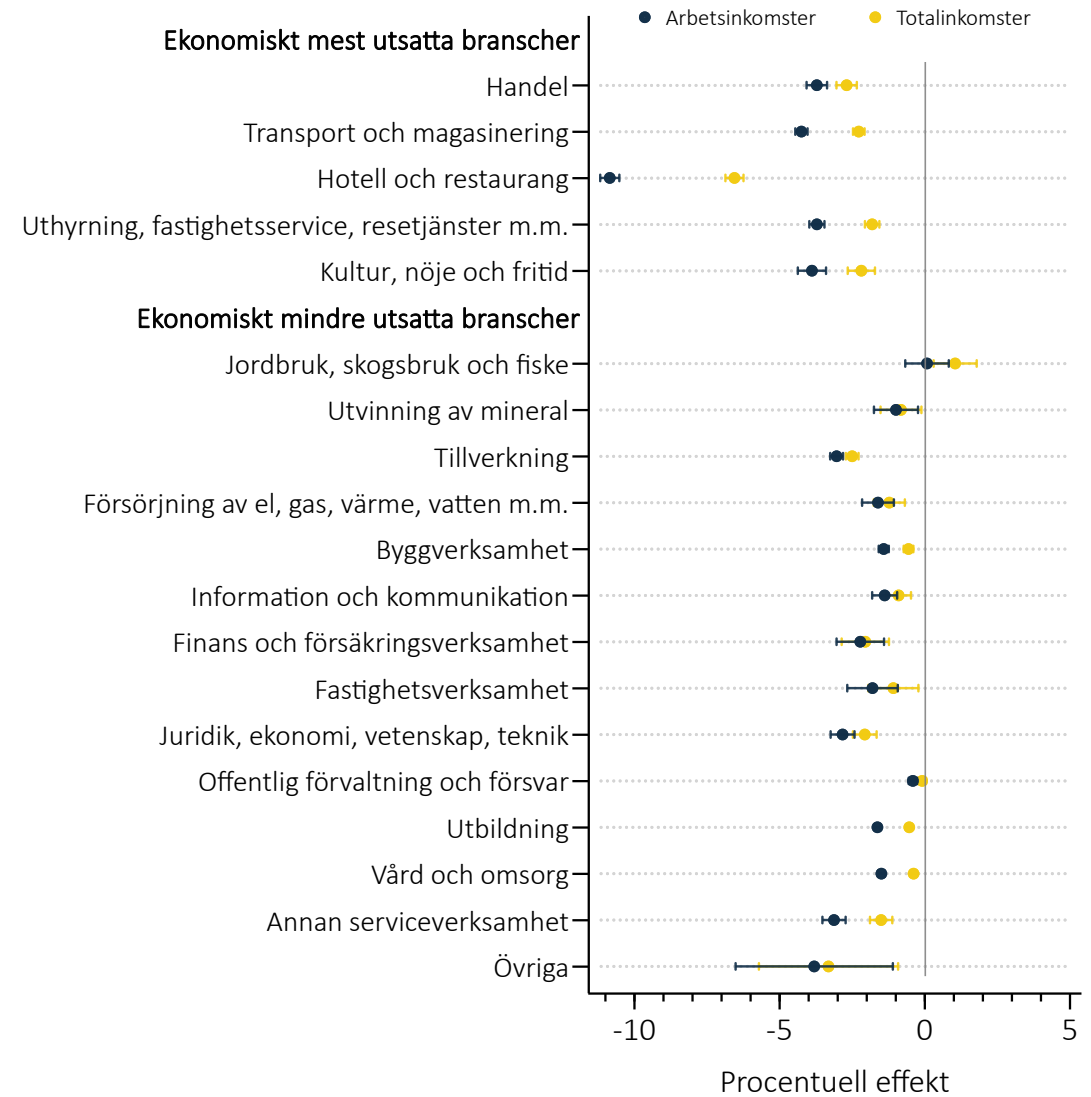
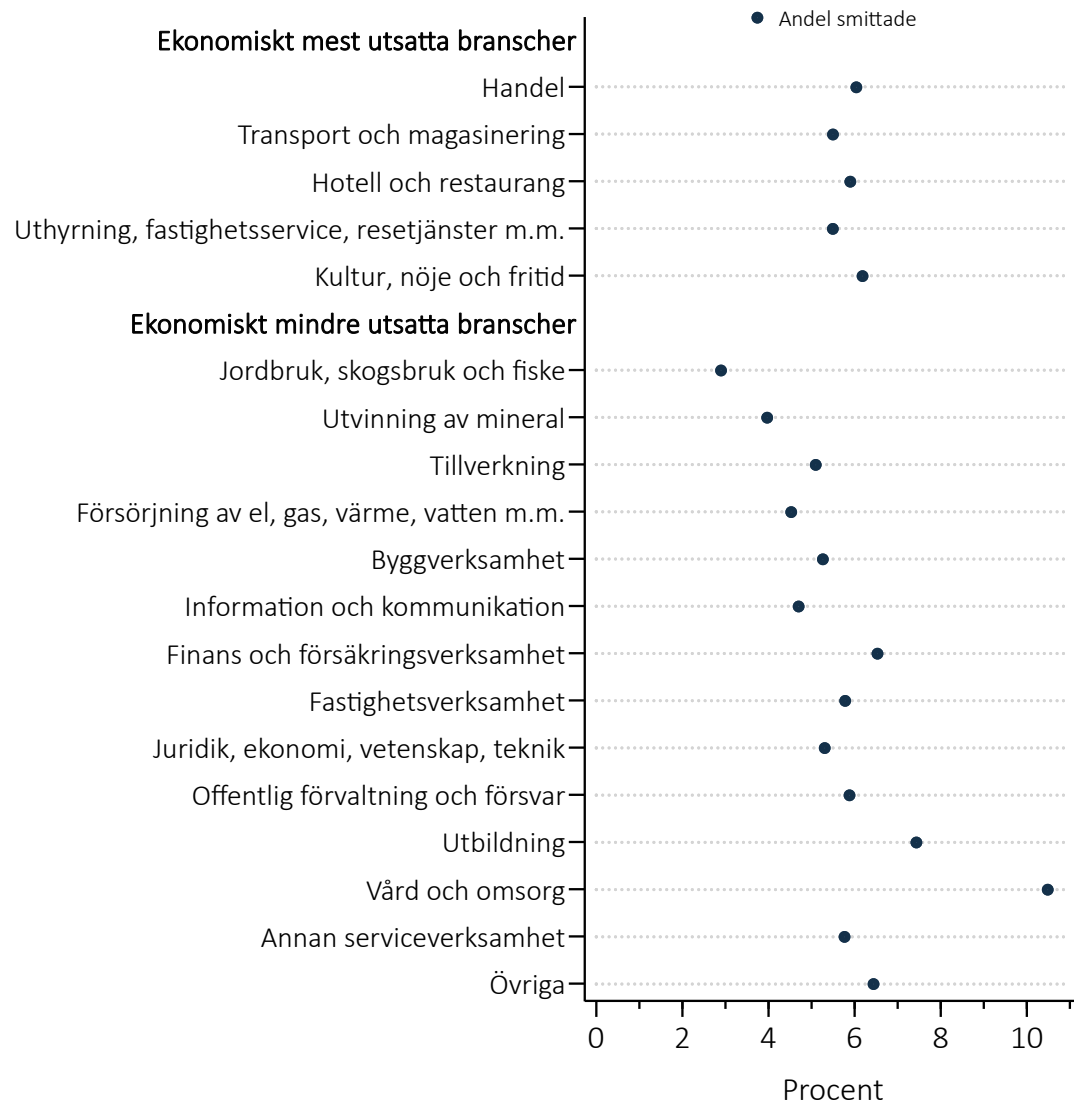
4. Hur skiljer sig den direkta och indirekta påverkan av pandemin?

Hur påverkades inkomsterna för bekräftat smittade av covid-19 jämfört med andra?

- Likartat arbetsinkomstbortfall för smittade (2,1%) och andra (2,7%)
- Högre skyddsgrad för smittade pga 4 ggr högre sjukförmåner
- Arbetslöshetsförmåner centrala för icke smittade, men föräldra- och bastygghetsförmånerna också viktigare än för smittade
- Förlusten av totalinkomst *hälften* så stor bland bekräftat smittade

Smitta och inkomstpåverkan per bransch

Relation mellan smitta och inkomstpåverkan på branschnivå

- Likartad smittspridning (5–6%) inom många branscher
  - Högst inom vård och omsorg, något högre än snittet inom utbildning
  - Lägre inom jordbruk, skogsbruk och fiske; utvinning av mineral
- Stora skillnader i arbetsinkomstbortfall
  - Störst inom hotell- och restaurang (11%) och andra ekonomiskt utsatta branscher
- Skyddsgraden inte relaterad till ekonomisk påverkan
  - Genomsnittlig skyddsgrad i utsatta branscher (40% hotell- och restaurang)
  - Högst skyddsgrad i offentlig förvaltning (74%), vård och omsorg (73%), utbildning (66%), byggverksamhet (60%)
- Stora skillnader också för totalinkomster: –7% i hotell- och restaurang

4. Hur skiljer sig den direkta och indirekta påverkan av pandemin?

- Indirekta påverkan via minskad ekonomisk aktivitet och arbetslöshet mer betydelsefull än den direkta påverkan av sjukdom på inkomster

Övergripande slutsatser

- Arbetsinkomsterna minskade med 2,7 procent, mest för utsatta grupper
- Välfärdssystemet jämnade ut inkomstförlusterna, skyddsgraden 43%
- Drygt hälften från befintligt system, knappt hälften från coronaåtgärder
  - Arbetslöshetsförmånerna centrala, viktigaste coronaåtgärderna var karensavdragsersättningen och takhöjningen i a-kassan
- Den indirekta påverkan av pandemin var betydande

Har coronapandemin haft stor eller liten påverkan på inkomsterna?

- Jämfört med tidigare kriser?
  - 90-talskrisen -12% , finanskrisen $+1,4\%$ första året (Engdahl & Nybom 2021)
- Jämfört med de som förlorar arbetet?
  - $4-6\%$ år 1-2 efter en företagsnedläggning (Eliason 2011, Mörk m fl 2020)
  - Arbetslöshetsersättningen kompenserade för 60% av bortfallet
- Jämfört med andra länder?
  - Skyddsgraden beräknas till hälften eller mer för många länder
- Men - inte självklart vad som är optimal skyddsgrad under pandemi